

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПОВІТРЯНОГО ТРАНСПОРТУ

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

з дисципліни «Інтелектуальний та інтернет-бізнес»

Спеціальність 073 «Менеджмент»

освітньо-професійна програма «Менеджмент зовнішньоекономічної
діяльності»

Укладач: к.е.н., доцент Тетяна СІМКОВА

Конспект лекцій розглянутий та схвалений
на засіданні кафедри економіки повітряного
транспорту

Протокол № _____ від «_____» _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ Олена АРЕФ'ЄВА

Модуль №1 «Інтелектуальний та Інтернет-бізнес»

Лекція № 1.1

Тема лекції: Теоретичні засади інтелектуального та інтернет-бізнесу

План лекції

1. Інтелектуалізація світового економічного розвитку як передумова трансформацій у змісті людської праці та бізнесу.
2. Інтелектуальний бізнес: сутність, призначення, цілі та види.
3. Характеристика суб'єктів і об'єктів інтелектуального бізнесу.
4. Чинники та передумови розвитку інтелектуального бізнесу в світі та в Україні.

Література: [1]; [6]; [12]; [14].

Зміст лекції

1. Інтелектуалізація світового економічного розвитку як передумова трансформацій у змісті людської праці та бізнесу.

Розвиток світової економіки у ХХІ столітті говорить про збільшення питомої ваги інтелектуального капіталу в економіці розвинутих країн. Сучасний етап світогосподарського розвитку характеризується прискореними темпами науково-технічного прогресу та інтелектуалізацією основних факторів виробництва. Інтенсивне проведення досліджень та розробка на їх основі новітніх технологій, вихід з ними на світові ринки та розгортання міжнародної інтеграції в науково-виробничій сфері в рамках формуючої глобальної економіки, фактично вже стали стратегічною моделлю економічного зростання для розвинених країн.

Важливою тенденцією розвитку світової економіки на сучасному етапі виступає процес інтелектуалізації та формування на цій основі knowledge based society (суспільства, заснованого на знаннях), в якому економічний добробут визначається високими технологіями, інноваційними можливостями та рівнем інтелектуального розвитку суспільства. Такий тип суспільства базується на знанні та інформації, і який більшість аналітиків називає постіндустріальним або інформаційним. Характеризуючи специфіку нового суспільства можна описати два взаємопов'язані між собою процеси: сервісизацію (домінування сфери послуг над власне виробництвом) та інформатизацію (дедалі ширше виробництво інформаційного продукту, застосування новітніх інформаційних технологій, у т. ч. Інтернету, у всіх сферах людської життєдіяльності).

2. Інтелектуальний бізнес: сутність, призначення, цілі та види.

Інтелектуальний бізнес можна розглядати з одного боку, як процес створення і використання інтелектуальної власності, що дозволяє отримати прибуток, а з іншого, – процес реалізації ідей розробника (творця) інтелектуального продукту за допомогою розумової праці.

В інтелектуальному бізнесі товаром слугують знання, ідеї, рішення, науково-технічні розробки, проекти, твори науки, літератури та мистецтва. Інтелект розвиває думку і створює ідеї, а згодом певна ідея приймає форму і вартість. Фундаментом інтелектуального бізнесу слугує інтелектуальна діяльність, головним чинником – знання, досвід, мотивації підприємців, здатність до інновацій, отже, їх інтелектуально-інноваційний потенціал, а продуктом такої діяльності є певний інтелектуальний продукт, який має певну цінність, отримує певне визнання на ринку, формуючи попит на послуги інтелектуального бізнесу.

На даний момент вже існує велика кількість компаній, які надають послуги з розробки програмного забезпечення для організацій і приватних підприємців, набору (написання) всіляких текстів та наповненню унікального контенту різних Інтернет-ресурсів та інших форм інтелектуальної діяльності. В результаті чого у інтелектуального бізнесу є великі перспективи. Такий бізнес сприяє витісненню фізичної праці, і залишає її тільки як технічне обслуговування.

3. Характеристика суб'єктів і об'єктів інтелектуального бізнесу.

Об'єктами в інтелектуальному бізнесі виступають інтелектуальні продукти, інтелектуальна діяльність, інтелектуальна власність, інтелектуальні процеси, інноваційна діяльність, інновації тощо.

Відповідно до міжнародних стандартів, інновація визначається як кінцевий результат інноваційної діяльності, який дістав втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, технологічного процесу, що використовується в практичній діяльності, або у новому підході до соціальних послуг.

Суб'єкти взаємодії у сфері інтелектуального бізнесу в Україні представляють собою широко розгалужену мережу соціально-економічних інститутів, які працюють в інтересах науки, освіти, інноваційного бізнесу та держави в цілому. Кожний суб'єкт інтелектуального бізнесу займає відведену йому нішу та має певне коло обов'язків і прав при взаємному узгодженні дій зі всіма іншими суб'єктами.

4. Чинники та передумови розвитку інтелектуального бізнесу в світі та в Україні.

У ХХІ ст. формується новий вид відносин в економіці. Протягом останніх років у світовій економіці завершилась четверта технологічна революція, пов'язана з інтелектуалізацією виробництва. Провідні фірми світу змінили свій підхід до питань економічного зростання, перейшовши від індивідуальної економіки до економіки, заснованої на отриманні, використанні і передачі знань. Знання стають самостійним продуктом, і з'являється новий економічний сектор. Разом з соціальним капіталом знання стають головним джерелом добробуту. Базові стратегії бізнесу тепер тісно пов'язані з інноваціями. Природні ресурси вже не дають значних конкурентних переваг ні для окремих компаній, ні для країн. Тільки один природний ресурс може відігравати вирішальну роль – розум людини.

Лекція № 1.2

Тема лекції: Інтелектуальні продукти та інтелектуальна власність

План лекції

1. Сутність, види і особливості створення інтелектуальних продуктів.
2. Сутність інтелектуальної власності як економічної категорії. Види інтелектуальної власності.

Література: [1]; [3]; [4]; [6]; [7]; [12], [14].

Зміст лекції

1. Сутність, види і особливості створення інтелектуальних продуктів.

Загально визнано, що в умовах постіндустріального суспільства провідну роль у системі суспільного поділу праці відіграє інтелектуальна, творча діяльність, яка перетворюється на визначальну силу формування та розвитку людської цивілізації.

Інтелектуальна діяльність — одна з форм життєдіяльності людини, сутнісна основа процесу створення інтелектуального продукту та відтворення інтелектуального капіталу, найпотужніша рушійна сила розвитку людської цивілізації. Вона спирається на сукупність досягнень науки, культури, традиції та духовні цінності, накопичені людством протягом тисячоліть.

Інтелектуальний продукт, створений в результаті творчих зусиль окремої особистості чи колективу, складає основу інтелектуальної власності. Він може мати різні форми: відкриття та винаходи, зразки нової продукції і техніки, нові технології, науково-виробничі, консалтингові, економіко-фінансові, управлінські, маркетингові послуги, а також різні види літературно-художньої творчості.

Інтелектуальні продукти, які перетворюються на промислову власність, органічно пов'язані з економічними процесами, що відбуваються в країні, і є невід'ємними елементами господарської діяльності підприємств усіх форм власності.

2. Сутність інтелектуальної власності як економічної категорії. Види інтелектуальної власності.

З позиції економічного змісту «інтелектуальна власність» є образним виразом для так званих «нематеріальних активів» (intangible assets), тобто тієї частини капіталу підприємства, яка необхідна для створення його доходу, вимагає витрат на своє створення та/або утримання, але не виражена ні в яких матеріальних об'єктах — за можливим винятком правостановлюючих документів. У число об'єктів інтелектуальної власності в економічному сенсі також входять виняткові права, що належать підприємству. Формою нематеріальних активів також є торгові і промислові таємниці. Вони теж охороняються законом, хоч і не так, як виняткові права. Іноді до нематеріальних активів зараховуються і більш тонкі поняття, які зовсім не мають прямого вираження в законодавстві. Як, наприклад, коло ділових партнерів, ділова репутація, кваліфікація співробітників.

Згідно з Цивільним кодексом України до об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

До найбільш загальнопоширених форм інтелектуальної власності відносять: патент, знак для товарів і послуг авторське право та суміжні права.

Суміжними правами є права, які сформувалися десь в останні 50 років «навколо» авторських прав. Вони включають право виконавця на своє виконання, право виробника на звуковий запис у відповідному записі та право організації мовлення на мовлення.

Лекція № 1.3

Тема лекції: Інтелектуальні продукти та інтелектуальна власність

План лекції

1. Правові засади захисту інтелектуальної власності.
2. Специфіка вартісної оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності.

Література: [1]; [3]; [4]; [6]; [7]; [12], [14].

Зміст лекції

1. Правові засади захисту інтелектуальної власності.

Першим нормативним актом на шляху створення спеціального законодавства про промислову власність було «Тимчасове положення про правовий захист об'єктів промислової власності і раціоналізаторських пропозицій», затверджене Указом Президента України 18 вересня 1992 р.

Однак основними джерелами права промислової власності, що склали основу спеціального законодавства про інтелектуальну власність, стали закони України: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», які набули чинності 15 грудня 1993 р.

У той самий період були прийняті закони України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» (18 грудня 1992 р.); «Про охорону прав на сорти рослин» (21 квітня 1993 р.); «Про захист від недобросовісної конкуренції» (7 червня 1996 р.); «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» (5 листопада 1997 р.).

Для розвитку зазначеного законодавства про промислову власність Державним патентним відомством України було розроблено і прийнято понад 70 підзаконних актів, що регулюють відносини у сфері набуття прав на об'єкти промислової власності.

Основним законом, що регулює правовідносини в сфері авторських і суміжних прав, став Закон України «Про авторське право і суміжні права» (23 грудня 1993 р.). Питання правової охорони прав авторів знайшли своє відображення також у постановах Кабінету Міністрів України, серед яких: «Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва» та «Про державну реєстрацію прав автора на добутки науки, літератури і мистецтва» (2003 р.), а також у нормативних актах Державного підприємства «Українське агентство з авторських і суміжних прав».

2. Специфіка вартісної оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності.

З точки зору економіки основне призначення інтелектуальної власності полягає в отриманні прибутку чи іншої користі від використання об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ). Для цього необхідно ввести їх до господарського обороту, попередньо оцінивши вартість прав на них. Після того, як права на ОПІВ будуть оцінені, вони фактично перетворюються на товар з усіма наслідками, що виникають з цього. Тобто їх можна продавати чи обмінювати на інші товари.

Оцінка необхідна при постановці ОПІВ на бухгалтерський облік підприємства, а також при корпоративних трансакціях (злитті, відокремленні, зміні організаційно-правової форми, приватизації та реприватизації, банкрутстві підприємств тощо).

Національним стандартом України №1 «Основні положення оцінки майна і майнових прав» визначені три підходи до оцінки ОПІВ: витратний, порівняльний (ринковий) і дохідний. Кожному з підходів відповідає один або кілька методів.

Перш ніж починати оцінку, оцінювач повинен чітко визначити, що саме є предметом оцінки. Взагалі об'єктом оцінки може бути будь-який ОПІВ або група ОПІВ, наприклад: винахід, корисна модель, промисловий зразок, торговельна марка, комп'ютерна програма тощо, які входять до складу технології, що оцінюється.

Лекція № 1.4

Тема лекції: Розробка і комерціалізація проектів інтелектуального та інтернет-бізнесу

План лекції

1. Ідеї для розвитку інтелектуального бізнесу.
2. Розробка проектів інтелектуального бізнесу.
3. Шляхи та механізми комерціалізації об'єктів інтелектуального бізнесу в Україні.
4. Мотивація розробників (творців) інтелектуальних продуктів.
5. Компенсаційна політика як форма мотиваційного забезпечення розвитку інтелектуального бізнесу.

Література: [1]; [6]; [7]; [12]; [14].

Зміст лекції

1. Ідеї для розвитку інтелектуального бізнесу

Сучасна ринкова інтелектуальна економіка – це змішана економіка, в якій інтелектуальний продукт створюється під впливом власних ринкових зусиль, які спрямовують підприємницьку активність на зростання інтелектуального капіталу. На цій основі інтелектуальний бізнес – це відповідний вид діяльності з метою отримання доходу за результатами комерціалізації інтелектуального продукту. Він передбачає повну самостійність щодо прийняття господарських рішень та відповідну відповідальність за результатами цих рішень.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (засновані) і/або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукти або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного та іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або/ соціальної сфери.

Основою будь-якої інновації, як правило, є інтелектуальна власність. Особливої актуальності набувають питання сутності та об'єктів права інтелектуальної власності в умовах сучасної законодавчої бази, трансформації інтелектуальної власності в інноваційний продукт.

2. Розробка проектів інтелектуального бізнесу.

Все що потрібно для створення своєї компанії, що надає послуги в інтелектуальній сфері, – це компетентність в тій чи іншій науковій або прикладній сфері діяльності. Надавши документи, що підтверджують статус компанії, інтелектуальний бізнес зарекомендує себе як надійне, професійне підприємство. Причому, для початку інтелектуальної діяльності абсолютно не обов'язково мати великі капітали. Надавати консультації можна в мережі Інтернет. Для цього достатньо мати наявності комп'ютер і доступ до мережі.

Інтелектуальний бізнес може бути заснований на наданні послуг розумової, творчої діяльності (власної або найнятого персоналу), а також на продажі, наданні у користування результатів такої діяльності. Уже сьогодні існує безліч фірм, що надають послуги з написання різних текстів, наповненню контентом Інтернет-ресурсів, розробці індивідуального програмного забезпечення для компаній ІТсфери і безліч інших форм комерціалізації інтелектуальної діяльності.

Формою комерціалізації інтелектуального бізнесу може стати як індивідуальне підприємство, так і інші види реєстрації юридичних осіб. Послуги інтелектуального бізнесу можна надавати як в режимі оффлайн, так і в мережі Інтернет.

3. Шляхи та механізми комерціалізації об'єктів інтелектуального бізнесу в Україні.

Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності здійснюється на умовах її комерціалізації, механізм якої уможливорює безперервний рух інтелектуального капіталу та отримання прибутку. Це відбувається таким чином: інтелектуальний капітал продукує інновації, які формують інтелектуальні ресурси. Вони зі значним комерційним потенціалом

отримують правову охорону і стають інтелектуальною власністю. У підсумку продаж, ліцензування, використання інтелектуальної власності приносять прибуток.

Комерціалізація об'єктів інтелектуального бізнесу виникає при використанні результатів інтелектуальної діяльності на умовах укладання договорів, наприклад, між співавторами патенту; між власниками патенту й авторами у зв'язку з виплатою винагороди за використання об'єкта промислової власності; між власниками патенту під час комерційної реалізації інтелектуального продукту та ін. Договори про передачу права власності, як зазначено чинним законодавством України, слід здійснювати у письмовій формі і зареєструвати у чинному порядку.

Згідно з чинним законодавством України про охорону прав інтелектуальної власності комерційну реалізацію прав на результати інтелектуальної діяльності в повному обсязі або частково власник охоронного документа здійснює шляхом передачі прав власності або видачі дозволу на його використання шляхом укладення ліцензійного договору.

4. Мотивація розробників (творців) інтелектуальних продуктів.

Здійснення підприємством будь-якої діяльності, випуск продукції, яка була б конкурентоспроможною на ринках, залежить не тільки від технічного оснащення підприємства, наявності сучасних технологій, чітко поставленої системи контролю якості продукції, маркетингових досліджень ринкового середовища та послідовного впровадження концепції просування товарів на ринки, а й від мотивації розробників інтелектуальних продуктів.

В загальному вигляді, *мотивація* є теоретико-прикладною конструкцією, яка застосовується для опису поведінки людини в тій чи іншій ситуації, зазвичай пов'язаній із трудовою діяльністю в усіх її виявах, і для пояснення причин (як внутрішніх, так і зовнішніх) зміни цієї поведінки.

Інтелектуальна активність індивіда або групи, тобто активність інтелектуальної, творчої складової трудової діяльності, значною мірою залежить як від умовно-постійних (психологічний тип особистості, природна схильність до фізичної, розумової чи духовної праці, інтелектуальний потенціал тощо), так і змінних факторів, якими можна ефективно управляти з метою удосконалення процесів творчої трудової діяльності на підприємстві.

Надзвичайно важливо для розуміння можливостей застосування основних мотиваційних теорій до творчої інтелектуальної праці уявити мотиви, які ініціюють і активізують творчість. Поза сумнівом, ці мотиви задаватимуть певні межі та особливості застосування аналізованих підходів.

5. Компенсаційна політика як форма мотиваційного забезпечення розвитку інтелектуального бізнесу.

Розвиток інтелектуального бізнесу в Україні стримується не тільки відсутністю досконалого законодавства, нестачею висококваліфікованих кадрів, належного фінансування, а й неефективною компенсаційною політикою, яка майже не враховує специфіку та складність інтелектуальної праці, особливості мотивації розробників нових ідей, інтелектуальних продуктів.

Компенсаційна політика підприємства слугує не лише компенсацією трудових, інтелектуальних, емоційних, психічних зусиль працівників, вона може стати інструментом досягнення стратегічних цілей підприємства, впливаючи на відтворення людського капіталу, поведінку працівників, зокрема розробників інтелектуальних продуктів.

Компенсаційна політика підприємства формується індивідуально, залежно від цілей підприємства, його розміру, характеру діяльності тощо. Вирішення проблеми, пов'язаної з недостатнім розміром основної фінансової та додаткової, у тому числі соціальної компенсації (як складової компенсаційного пакета, сутність якого полягає у наданні найманим працівникам соціальних виплат, винагород і благ, які формують соціальний пакет), доцільно вирішувати, використовуючи такі нематеріальні стимули, як формування у співробітників відчуття задоволеності роботою, наданням перспектив професійного і кар'єрного зростання, можливості участі у прийнятті рішень, забезпечення цікавою, різноманітною і відповідальною роботою. Усе це сприяє формуванню внутрішньої компенсації співробітників, їх задоволеності.

Лекція № 1.5

Тема лекції: Організація інтелектуального та інтернет-бізнесу

План лекції

1. Нормативно-правові засади формування та функціонування інтелектуального бізнесу в Україні. Органи Державної охорони інтелектуальної власності в Україні.
2. Організаційно-правові форми інтелектуального та інтернет-бізнесу.
3. Організація власної справи в сфері інтелектуального та інтернет-бізнесу.
4. Особливості моделювання інтелектуального та інтернет-бізнесу.
5. Середовище діяльності інтелектуального та інтернет-бізнесу.

Література: [6]; [7]; [10]; [12].

Зміст лекції

1. Нормативно-правові засади формування та функціонування інтелектуального бізнесу в Україні. Органи Державної охорони інтелектуальної власності в Україні.

В умовах ринку своєчасне і широке використання результатів розумової праці сприяє підвищенню ефективності інтелектуального бізнесу, якості та конкурентоспроможності товарів, робіт і послуг. Виключні права, перш за все, на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки та інші види позначень товарів є важливою складовою частиною нематеріальних активів підприємств.

Відносини у сфері інтелектуальної діяльності регулюються цілою низкою актів цивільного законодавства, центральне місце серед яких посідає Цивільний кодекс України, Книга четверта якого – «Право інтелектуальної

власності», що містить загальні й спеціальні норми. Глава 35 «Загальні положення про право інтелектуальної власності» стосується питань, що регулюються однаково стосовно будь-якого інтелектуального продукту, її призначення полягає у визначенні кола об'єктів і суб'єктів інтелектуальної діяльності, закріпленні основних принципів і підходів щодо охорони відповідних прав, встановленні строку чинності виключних прав, визначенні змісту особистих немайнових і майнових прав інтелектуальної власності, загальних правил використання інтелектуального продукту й передачі майнових прав іншим особам, засад захисту порушених прав.

2. Організаційно-правові форми інтелектуального бізнесу.

У світовій ринковій практиці спостерігається зростання попиту на дослідно-прикладні розробки, що сприяє появі розмаїття організаційних форм взаємодії науки і виробництва, які забезпечують цілеспрямованість НДДКР стосовно конкретного ринку інтенсивного впровадження результатів досліджень (новітніх технологій) у виробництво.

На принципах інтеграції міжфірменої кооперації розвивається науково-технічне співробітництво з науковими установами, центрами, університетами, інститутами, внаслідок чого виникають нові організаційні форми такої взаємодії. До них відносяться технопарки, технополіси, науково-промислові комплекси різних видів, підприємницькі галузеві асоціації, міжфірмові стратегічні альянси. Крім зазначених, розвивається ціла низка малих спеціалізованих фірм, які обслуговують усі стадії формування і реалізації програмно-цільових НДДКР, здійснюють експертну перевірку доробок малих наукомістких венчурних фірм, які створюються за ініціативою окремих винахідників, вчених або групи спеціалістів для реалізації особистих винаходів; консультативно-аналітичних груп, що прогнозують розвиток технологій, нових товарів тощо.

Останнім часом спостерігається тенденція до інтеграції держави і власного корпоративного сектору у виконанні великих науково-технічних програм, як національних, так і міжнародних, таких як, наприклад, «Сої», «Еврика» тощо. Необхідно всебічно вивчити об'єктивні процеси виникнення нових організаційних форм у сфері «наука — техніка — виробництво», результати діяльності яких забезпечують фірмам конкурентоспроможність на світових ринках та вносять суттєві зміни в розвиток суспільства в цілому. Ланцюжкова реакція перетворень: наукові відкриття — застосування — вплив — знову відкриття — різко прискорює зміни соціального життя людства.

3. Організація власної справи в сфері інтелектуального бізнесу.

Організація власної справи в сфері інтелектуального бізнесу включає наступні етапи: 1) вибір способу організації інтелектуального бізнесу; 2) вибір ніші; 3) визначення стратегічних потреб в інтелектуальних продуктах (послугах); 4) вибір юридичної форми підприємства; 5) вибір стратегії поведінки; 6) вибір засобів реалізації підприємницької ідеї; 7) ціновий вибір; 8) вибір збутової поведінки.

Організація створення підприємства інтелектуального бізнесу в Україні включає надання наступних документів в місцеві органи реєстрації: заяви

підприємця про реєстрацію підприємства, патента на винахід особисто автора або правонаступника, бізнес-плану на створення інтелектуального підприємства для малого та середнього бізнесу, інвестиційного проекту для підприємства великого бізнесу; платіж за послугу єдиного реєстраційного вікна; видачу реєстраційних документів строком шести днів; реєстрація у податковій інспекції.

Правовою основою підприємства інтелектуального бізнесу є Господарський кодекс України (2003 р.), статут підприємства та колективний договір. Структура управління підприємством може бути: функціональна, продуктова, проектна, матрична та інші.

4. Особливості моделювання інтелектуального бізнесу.

Бізнес-модель описує внутрішню структуру бізнесу (фінансові характеристики: витрати, прибутки, розмір інвестицій та ефективність повернення їх; виробничі потужності; канали збуту; організаційно-штатну структуру; мотивацію діяльності співробітників; розмежування відповідальності та ін.), а маркетингова модель — вплив зовнішніх факторів на діяльність компанії.

У кожній успішно функціонуючій компанії є генератори ідей, що визначають стратегію ведення бізнесу та глобальні цілі (як правило, це її перші особи або власники). При створенні моделі управління бізнесом їх участь є обов'язковою, оскільки саме вони визначають процеси у своїй організації і є носіями знань і відповідальних рішень. Тільки після спілкування з ними можна скласти реальне уявлення про характер бізнесу, його взаємовідносини із зовнішнім середовищем, істинні мотиви прийняття рішень і рушійні сили. Внаслідок того, що на етапі стратегічного моделювання невизначеність максимальна, а формальні методи контролю практично відсутні, найбільший ефект досягається при залученні керівника безпосередньо у процес побудови моделі, а не використанні його просто як джерела інформації. При формуванні цілей, функцій та обмежень часто виникають додаткові взаємозв'язки і залежності, що приводять до переусвідомлення способів ведення бізнесу.

5. Середовище діяльності інтелектуального бізнесу.

Будь-який вид підприємницької діяльності, в т.ч. інтелектуальної, не може здійснюватися в умовах ізоляції. Його учасники (контрагенти), тобто продавець або покупець, роботодавець або найманий працівник, функціонують в певному середовищі, яке визначає їх позиції і називається середовищем підприємництва, або господарським середовищем. Середовище інтелектуального бізнесу може бути складним, мінливим, якн поділяє на різноманітні елементи, в залежності від мети класифікації. Виділяють економічне, політичне, правове, соціально-культурне, технологічне, географічне, інституційне середовище підприємництва. Вплив кожної з цих складових на сам процес підприємництва різний.

Для інтелектуального бізнесу деякі з цих факторів не дуже істотні, оскільки витрати матеріальних ресурсів можуть бути невисокі. Найважливішим для інтелектуального бізнесу є наявність інтелектуальних

трудо­вих ре­сурсів, парт­нер­ських угод з ін­сти­ту­та­ми ін­те­лек­ту­аль­но­го біз­не­су, по­тен­цій­них спо­жи­вачів, ка­на­лів зв'язку.

Всі скла­до­ві се­ре­до­ви­ща під­при­єм­ни­цтва взає­мо­пов'язані та взає­мо­ді­ють між со­бою.

Лекція № 1.6

Тема лекції: Ведення інтелектуального та інтернет-бізнесу

План лекції

1. Особливості організації виробництва на інтелектуальному підприємстві.
2. Напрямки розвитку інтелектуального бізнесу.
3. Особливості маркетингу інтелектуального бізнесу.
4. Інвестиції в інтелектуальний бізнес, їх види, переваги та недоліки.
5. Віртуалізація інтелектуального бізнесу.

Література: [1]; [3]; [6]; [11], [12].

Зміст лекції

1. Особливості організації виробництва на інтелектуальному підприємстві.

У сучасних умовах організації виробництва перед підприємствами постають нові завдання по нарощуванню нематеріальних активів і закріпленню за собою прав на власні результати інтелектуальної діяльності і корпоративний інтелектуальний продукт. У корпораціях працює величезна кількість працівників різних напрямків, і кожен з них має власний інтелектуальний капітал. Для корпорації окремі співробітники виступають в якості носіїв інтелектуального капіталу, з якого формується корпоративний інтелектуальний капітал. При цьому корпорації стикаються з цілою низкою труднощів.

В першу чергу з недосконалістю законодавчої бази в частині розподілу прав власності на інтелектуальний продукт і інтелектуальний капітал між працівником і корпорацією, між різними підприємствами, що не дозволяє ефективно розподіляти та використовувати корпоративний інтелектуальний продукт. Сьогодні перед підприємствами стоять завдання значного (в 3-4 рази) зростання продуктивності праці, підвищення частки інтелектуальної складової у виробництві і активне впровадження комп'ютерних технологій, що, в свою чергу, вимагає підвищення рівня освіти кожного окремого співробітника. Разом з тим зростає його відповідальність за виконувану роботу, і в той же час для корпорації в цілому виникає загроза витоку інтелектуального капіталу і інтелектуального продукту.

2. Напрямки розвитку інтелектуального бізнесу.

Розвиток інтелектуального бізнесу може йти за двома напрямками:

1. Інтелектуали за власною ініціативою включаються в економічну діяльність. Основу цього напрямку складає докорінна зміна їх традиційної ролі

під впливом соціальних і політичних реформ, а також зростання привабливості підприємницької кар'єри і її перспектив, які стають врівень з іншими видами економічної і суспільної діяльності.

2. Сфера підприємництва сама стає об'єктом «інтелектуалізації». Основою тут є підвищення професійної підготовки, зростання загальноосвітнього рівня, що супроводжується розширенням кругозору до глобальних уявлень. Подібний глобальний підхід розширює пізнавальну та практичну перспективу з її новими шансами і ризиками.

Інтелектуальне підприємництво можна розглядати як виняткове, екстремальне і ідеальне явище в сфері бізнесу, що розуміється як частина успішної підприємницької активності в сучасному суспільстві знань. Цей вид підприємництва повністю відповідає ряду сучасних економічних концепцій, включаючи концепції інтелектуального капіталу і наукомісткої продукції, а також вельми популярну нині концепцію знання, що генерується в процесі виробництва. Інтелектуальне підприємництво вже стало об'єктом досліджень в якості прикладів і результатів зростаючого використання знань в роботі сучасних економічних організацій як комерційного, так і некомерційного профілю.

3. Особливості маркетингу інтелектуального бізнесу.

Процес комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, що представляє собою передачу новітніх науково-технічних досягнень та інших розробок від організації-розробника споживачеві, має назву "трансферу технологій", який нерозривно пов'язаний з їх маркетингом. Цей процес вимагає досить великих витрат на початковому етапі функціонування інноваційної продукції на ринку.

В окремих випадках в ціні кінцевої продукції витрати на маркетинг становлять половину і більше її вартості.

Маркетинг об'єктів інтелектуальної власності істотно відрізняється від маркетингу товарів і послуг і вимагає особливого підходу до дослідження ринку таких об'єктів.

До особливостей маркетингу об'єктів інтелектуальної власності можна віднести:

1) у них значне місце має займати технологічне прогнозування, що виявляє напрямки НДДКР, результати яких будуть конкурентоспроможні в майбутньому;

2) необхідно ретельно дослідити напрями зміни потреби як у науково-технічному, так і в кінцевому продукті;

3) маркетингові зусилля повинні бути спрямовані на вивчення здатності інтелектуального продукту забезпечити економію живої і матеріалізованої праці в сфері матеріального виробництва;

4) необхідно докладати зусилля щодо захисту та збереження прав інтелектуальної власності, оскільки інтелектуальний продукт схильний до більш швидкого морального старіння, ніж матеріальний;

4. Інвестиції в інтелектуальний бізнес, їх види, переваги та недоліки.

Залежно від виду, інтелектуальна власність по-різному реалізується на

ринку інтелектуальних товарів і послуг. У більшості випадків інтелектуальні товари та послуги стають об'єктом інвестицій, однак вони можуть бути реалізовані й на споживчому ринку. Інвестор придбає інтелектуальні товари та послуги для використання в інвестиційній (підприємницькій) діяльності з метою подальшого отримання доходу. Тому вкладення в інтелектуальну власність можуть носити назви *інтелектуальних інвестицій*.

Інвестиції в інтелектуальний бізнес уявляють собою вкладення в об'єкти інтелектуальної власності, що випливають з авторського права, винахідницького і патентного права, права на промислові зразки і корисні моделі.

Фінансування інвестицій в інтелектуальний бізнес може здійснюватися за рахунок таких джерел: бюджетних асигнувань і коштів державних підприємств; приватного капіталу (юридичних і фізичних осіб); спонсорських коштів.

5. Віртуалізація інтелектуального бізнесу.

Інтелектуальний бізнес знаходиться сьогодні під бурхливим впливом мінливого інформаційного середовища і комп'ютерних технологій, що постійно оновлюються та активно розвиваються. Перехід до інформаційного століття дозволив зробити два основних відкриття: по-перше, Інтернет – це універсальна сфера обміну інформацією і, по-друге, – технічні та програмні продукти, які забезпечують його функціонування. Інтернет, як доступний інформаційний простір, відкрив широкі можливості розвитку бізнесу у віртуальному середовищі.

Віртуалізація – це використання технологій зі спрощення та забезпечення більш зручних способів створення і ведення бізнесу, комунікацій між клієнтом (споживачем) і постачальником, виробником.

Віртуалізація інтелектуального бізнесу дозволяє зробити його доступним для клієнтів незалежно від географічного положення, інфраструктура звільняється від прив'язки до конкретного офісу, а це, природно, дає серйозну економію у платежах за оренду приміщення, енергоносії та витратні матеріали.

Лекція 1.7

Тема лекції: Ресурсне забезпечення розвитку інтелектуального та інтернет-бізнесу

План лекції

1. Сутність і структура інтелектуального потенціалу організації.
2. Роль інтелектуального потенціалу організації у розвитку інтелектуалізації та інтернет-бізнесу.
3. Сутність, завдання, цілі та значення інформаційного забезпечення інтелектуалізації та інтернет-бізнесу.
4. Джерела інформаційного забезпечення інтелектуалізації та інтернет-бізнесу.
5. Персонал інтелектуального бізнесу.

6. Інтелектуальний капітал як основний ресурс інтелектуального бізнесу.
Характеристика основних складових інтелектуального капіталу.

Література: [1]; [2]; [3]; [6], [7]; [9]; [12].

Зміст лекції

1. Сутність і структура інтелектуального потенціалу організації.

Серед визначальних факторів прогресу, а саме природних ресурсів, інтелектуального капіталу, виробничого (технологічного) потенціалу, особлива роль належить саме інтелектуальному потенціалу, який здатний генерувати не лише технологічні інновації, а й ефективні системи менеджменту та інноваційного потенціалу, який, своєю чергою, створює можливості переходу країни на вищий рівень технологічного укладу, розробки і реалізації інноваційних проектів, високотехнологічних ідей, ноу-хау, науки й освіти. У наявних умовах розвитку України науково-технічний прогрес, основою якого є інноваційна діяльність та інтелектуальний потенціал, перетворюється на вирішальний чинник соціально-економічного розвитку і вирішення економічних, екологічних, соціальних та культурних проблем.

Якщо індустріальне суспільство складалося з трьох соціальних класів – підприємців, найманих працівників і середнього класу, що переслідували в основному прагнення до збільшення матеріального багатства, то сьогодні головна мета активної частини працездатного населення – підвищення соціального статусу, приналежність до еліти, що дозволяє «втілювати в собі нові інтелектуальні технології».

2. Роль інтелектуального потенціалу організації у розвитку інтелектуалізації та інтернет-бізнесу

Відомо, що на рівні підприємства інтелектуальний потенціал є основою інноваційного розвитку. Інновації відносять до точок відліку, з яких починається прогрес у бізнесі, науці, владі, русієм якого є інтелект, уособлений у людині через його соціальне підґрунтя. Саме тому, питанню формування та реалізації інтелектуального потенціалу підприємства приділяється велика увага.

Інтелектуальний бізнес нині вважається однією з найперспективніших напрямів трансформації економіки України та забезпечення конкурентних переваг, який у свою чергу залежить від наявного інтелектуального потенціалу підприємств. Ефективно реалізований інтелектуальний потенціал трансформується в інтелектуальний капітал. Таким чином забезпечується ефект від наявності у підприємства інтелектуальних ресурсів, що полягає у підвищенні рівня конкурентоспроможності, продуктивності праці, отриманні додаткових прибутків, росту позитивного гудвілу у статті балансу підприємств, крім того, для виробничих підприємств відкриваються нові можливості з впровадження й продажу інновацій.

3. Сутність, завдання, цілі та значення інформаційного забезпечення інтелектуалізації та інтернет-бізнесу.

Створення необхідних умов для здійснення сукупності різноманітних видів інтелектуального бізнесу відбувається у сфері інтелектуальної власності,

яка являє собою середовище з внутрішньою єдністю, утворене державою, що охоплює різні галузі народного господарства і в якому досягаються нові, оригінальні та невідомі раніше результати різноманітної інтелектуальної діяльності людини у вигляді об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються чинним законодавством і за своєю природою є нематеріальними.

Інформаційне забезпечення – невід'ємна частина організаційного забезпечення управління інтелектуальним бізнесом.

Інформаційне забезпечення інтелектуального бізнесу розглядається з точки зору наявних інформаційних ресурсів, що використовуються особами, залученими до інтелектуальної діяльності, з метою створення об'єктів права інтелектуальної власності, набуття майнових прав на них та реалізації інтелектуального продукту.

4. Джерела інформаційного забезпечення інтелектуалізації та інтернет-бізнесу.

Діяльність творців, винахідників і раціоналізаторів вимагає наявності інформаційних ресурсів, необхідних для використання при створенні інтелектуального продукту, який має потенціал перетворитися на об'єкти права інтелектуальної власності, а також для подальшого набуття прав інтелектуальної власності на нього. Такими ресурсами, в першу чергу, є загальні та спеціальні бібліотеки, які представляють собою сховища вітчизняної та іноземної літератури за різноманітною тематикою.

Упорядковані за певними ознаками (структуровані) відомості, які створюються під час виконання функцій, покладених на Міністерство економічного розвитку і торгівлі України і заклади, які входять до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, складають значну частину інформаційних ресурсів України у сфері інтелектуальної власності. До складу цих інформаційних ресурсів входять публікації на паперових та електронних носіях.

5. Персонал інтелектуального бізнесу.

Вивчаючи особливості поведінки і цілеспрямованості діяльності, слід мати на увазі, що важливу роль відіграє мотивація працівників інтелектуальної сфери до необхідної поведінки. Мотивація визначає, чому в одній організації люди досягають більших інтелектуальних результатів, ніж в інших. Для того щоб регулювати цей процес, менеджерів необхідно спиратися на новітні теоретичні розробки, які відображають природу мотивації взагалі і творчої діяльності зокрема. У кожній країні існує своя система формування заробітної плати і грошових винагород у сфері інноваційної діяльності. Слід звернути увагу, що для країн з розвинутою економікою характерними рисами в оплаті праці є: врахування обсягу і характеру роботи, особливість посади, стажу, досвіду і кваліфікації працюючого, відношення робітника до праці, його особисті здібності.

З метою прискорення роботи над інноваційними проектами адміністрація багатьох фірм вважає за доцільне не обмежуватися стимулюванням лише наукових робітників і конструкторів, а поширювати стимулюючі заходи на

всіх співробітників, що виступають з інноваційними пропозиціями.

6. Інтелектуальний капітал як основний ресурс інтелектуалізації та інтернет-бізнесу. Характеристика основних складових інтелектуального капіталу.

Термін "інтелектуальний капітал" вперше використав у 1969р. відомий американський дослідник Дж.К. Гелбрейт. На думку багатьох дослідників, інтелектуальний капітал — це інтелектуальний потенціал, що активно використовується суб'єктами господарювання у процесі економічного розвитку з метою отримання доходу. Інтелектуальний потенціал трактується при цьому як можливість, створені інтелектуальними ресурсами різних рівнів, щодо реалізації певної мети.

Інтелектуальний капітал — це накопичена у процесі інтелектуальної діяльності сукупність знань, досвіду, навичок, творчості, здібностей, взаємовідносин, що мають економічну цінність і використовуються у процесі виробництва та обміну з метою отримання доходу.

Як провідний чинник та основа інтелектуальної економіки інтелектуальний капітал має такі *специфічні ознаки*:

- не є матеріальним у традиційному розумінні, хоча форми, яких набувають інтелектуальні активи, можуть бути матеріальними;
- перебуває одночасно у формах запасу і продукту, його споживання є водночас його примноженням;
- зберігається та нагромаджується у специфічних, нетрадиційних формах.

Лекція № 1.8

Тема лекції: Управління інтелектуальним бізнесом

План лекції

1. Основні аспекти управління інтелектуальним бізнесом.
2. Структура управління інтелектуальним бізнесом.
3. Механізм управління інтелектуальним бізнесом та його основні елементи.
4. Сутність управління об'єктами інтелектуальної власності.

Література: [1]; [3]; [6]; [9], [12]; [13].

Зміст лекції

1. Основні аспекти управління інтелектуальним бізнесом.

Управління інтелектуальним бізнесом можна розглядати у трьох площинах:

- управління як процес, тобто перетворення одного результату творчої діяльності в інший;
- управління як функція – тобто цілеспрямований інформаційний вплив на людей (в першу чергу на творців інтелектуальних продуктів), що здійснюється з метою направити їх дії і отримати бажані результати;
- управління певною структурою, що здійснює розроблення або використання об'єктів права інтелектуальної власності.

Управління інтелектуальним бізнесом – це система стратегічно пов'язаних між собою методів і засобів спрямована на творчу діяльність новаторів, виявлення резервів досягнення високих результатів, збільшення вартості та результативності інтелектуального бізнесу.

Як система управління інтелектуальний менеджмент складається з двох ланок, або підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкта управління) і керованої підсистеми (об'єкта управління). Зв'язок суб'єкта управління з об'єктами відбувається за допомогою руху інформації. Цей рух являє собою сам процес управління, тобто процес розроблення і здійснення керуючої дії суб'єкта управління на об'єкт управління. Механізм керуючого впливу включає збирання, обробку і передавання необхідної інформації та прийняття відповідних рішень. Суб'єктом управління в інтелектуальному менеджменті є менеджери і спеціалісти різного рівня залежно від об'єкта управління. Об'єктом управління в інноваційному менеджменті є інтелектуальні процеси, інноваційна діяльність, інновації, економічні відносини між учасниками ринку інновацій.

2. Структура управління інтелектуальним бізнесом.

Структуру управління інтелектуальним бізнесом мають визначати такі пріоритетні завдання:

- розвиток інтелектуального бізнесу, що включає планування та реалізацію, сприятливе середовище та мотивацію працівників;
- аналіз ринку, який складається з можливостей, конкурентів та порушників (наприклад патентних прав);
- захист прав інтелектуальної власності, охоплюючий правовий захист, комерційні таємниці та дисциплінарні стягнення;
- обмін об'єктами інтелектуального бізнесу, що включає купівлю, продаж, трансфер технологій та спільні НДДКР.

Розвиток інтелектуального бізнесу передбачає його планування, організацію, реалізацію поставлених завдань. Йдеться про створення таких умов на підприємстві, які будуть сприяти інтелектуальній творчості та впровадженню нових науково-технічних розробок, їх облік та використання у виробництві.

Аналіз ринку передбачає виявлення можливостей та рівня інтелектуального ресурсозабезпечення своїх конкурентів, постійний моніторинг свого ринку з ціллю виявлення порушників.

3. Механізм управління інтелектуальним бізнесом та його основні елементи.

Впровадження механізму управління інтелектуальним бізнесом повинно сприяти всеосяжному залученню в господарський оборот наявних на підприємстві об'єктів інтелектуальної власності, збільшенню темпів оновлення їх структури при забезпеченні захисту інтересів як творців інтелектуальних продуктів, так і власників прав – самого підприємства та орієнтації на кінцеві комерційні результати.

Застосування механізму управління інтелектуальним бізнесом має за мету забезпечення реалізації монопольних прав на результати інтелектуальної

діяльності та збільшення доходів від підвищення якості чи зниження собівартості продукції, розширення ринків збуту, підвищенню ефективності та результативності діяльності.

Для того, щоб ефективно використовувати об'єкти інтелектуального бізнесу, підприємству необхідно мати повний правовий захист об'єктів (для отримання повного дозволу використовувати, продавати, дарувати такі об'єкти); забезпеченість кваліфікованим персоналом; здійснювати облік та вартісну оцінку об'єктів інтелектуального бізнесу, мати своєчасну інформацію про фінансові результати від інтелектуальної власності на підприємстві; контролювати об'єкти інтелектуального бізнесу, володіти інформацією щодо створення і використання інтелектуальної власності на конкурентних підприємствах.

4. Сутність управління об'єктами інтелектуальної власності.

Управління інтелектуальною власністю є частиною стратегічного менеджменту підприємства і тісно пов'язане з основними напрямками його діяльності. Завданнями управління інтелектуальною власністю є створення, виявлення та вибір виду правової охорони, ефективне використання й захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Відносини, що виникають у зв'язку з правами на результати інтелектуальної діяльності, які визначаються оригінальністю не форми, а змісту, регулюються законодавством про інтелектуальну власність, що належить до результатів науково-технічної творчості. Це право охороняє саме зміст ідеї, незалежно від форми її відтворення.

З огляду на авторське право такі об'єкти є об'єктами права інтелектуальної власності незалежно від того, чи дістали вони правову охорону у рамках відповідного закону, наприклад, закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Але якщо об'єкт не отримав охорону відповідно до такого закону, то його автор не має майнових прав на нього. Якщо така охорона здійснена й отримано відповідний охоронний документ — патент чи свідоцтво, то автор має на цей об'єкт майнові права. Саме в цьому полягає основна різниця між авторськими правами та правами на результати науково-технічної творчості.

Лекція № 1.9

Тема лекції: Економічна безпека і ризики інтелектуального та інтернет-бізнесу

План лекції

1. Економічна безпека інтелектуального бізнесу: сутність, цілі, принципи.
2. Механізм забезпечення економічної безпеки інтелектуального бізнесу.
3. Ризики і загрози в інтелектуальному бізнесі.
4. Оцінка і управління ризиками у сфері інтелектуального бізнесу.

Література: [5]; [6]; [8]; [12], [15].

Зміст лекції

1. Економічна безпека інтелектуального бізнесу: сутність, цілі, принципи.

Головне питання, яке безпосередньо пов'язане з ефективним розвитком підприємств будь-якого типу, – це економічна безпека бізнесу. На сьогоднішній день склалася така ситуація, яка неодмінно вимагає замислитися над питанням безпеки бізнесу. Конкретніше розглядаючи дане питання слід зазначити, що економічній безпеці потребують як юридичні та фізичні особи, так і інтереси власності фірм і компаній.

Розвиток вітчизняного підприємництва відбувався під впливом різного роду факторів, здебільшого негативного характеру. Відсутність належного захисту підприємницької діяльності з боку держави, недосконалість правового регулювання взаємовідносин у сфері безпеки бізнесу не утворювало передумов для ефективного його розвитку, що у свою чергу примушувало підприємців шукати шляхи виживання, акцентуючи увагу на власні можливості. Серйозні проблеми для бізнесу формували і особливості вітчизняних ринкових відносин де поширеною була недобросовісна конкуренція, активна економічна концентрація, фіктивне підприємництво, доповнені останнім часом рейдерством та іншими негараздами, що обумовлюються специфікою ведення бізнесу по-українськи. Тобто, діяльність вітчизняного підприємництва за більш ніж 20-літній термін існування незалежної України не тільки набула певного економічного розвитку та досвіду, а і загартувалась у постійній боротьбі з різного роду небезпеками та загрозами.

2. Механізм забезпечення економічної безпеки інтелектуального бізнесу.

Інтелектуальна складова економічної безпеки підприємства націлена на збереження й розвиток інтелектуального потенціалу, тобто сукупності прав на інтелектуальну власність або на її використання (у тім числі патентів і ліцензій), та на поповнення знань і професійного досвіду працівників підприємства. На відмінність від кадрової безпеки в цій складовій носієм інтелектуального капіталу виступає не тільки особа (працівник), а інші носії (матеріальні або нематеріальні). Інтелектуальна складова пов'язана із збереженням та захистом нематеріальних активів підприємства, інтегруванням інтелектуального потенціалу в основну діяльність через навчання та підготовку, підтримку творчості та креативності персоналу.

За інтелектуальну складову економічної безпеки на підприємстві відповідають служба з персоналу і особисто головний інженер.

Система інтелектуальної безпеки – це комплекс управлінських, правових, економічних, охоронних, судово-правових й інших заходів, що забезпечують безпеку підприємства та захист від неправомірних посягань, від зниження

3. Ризики і загрози в інтелектуальному бізнесі.

Ризик слід розглядати як наслідок прийняття рішень в умовах неповної,

неточної і (або) суперечливої інформації, тобто в умовах невизначеності або неповної визначеності. Під невизначеністю слід розуміти неможливість оцінити майбутній розвиток подій як з погляду ймовірності їхньої реалізації, так і виду їхнього прояву.

Відповідно до наведеної дефініції, невизначеність - це те, що не піддається оцінюванню, тому далі йтиметься про неповну визначеність (ризик). Неповну визначеність з певною мірою вірогідності можна оцінити (її можна трактувати як розмитість або примарність майбутніх подій, що підлягають імовірнісному оцінюванню).

Ризик у загальному випадку слід розглядати як можливість чи загрозу відхилення результатів конкретних дій чи рішень від очікуваних.

Питання ризику невіддільні від господарського механізму, від дій чинників, які впливають на суб'єктів інноваційної діяльності, тобто від того економічного середовища, в якому ризик проявляється і яке сприяє чи перешкоджає урахуванню ризику. Усі чинники, які впливають на зростання ступеня ризику, поділяють на дві групи: об'єктивні і суб'єктивні (зовнішні і внутрішні).

4. Оцінка і управління ризиками у сфері інтелектуального бізнесу.

Аналіз ризику поділяють на два доповнюючих один одного види - якісний і кількісний.

Якісний аналіз має за мету визначення чинників ризику, що впливають на результати прийнятих рішень і виконуваних робіт, встановлення потенційних зон ризику й ідентифікацію ризиків.

Кількісний аналіз передбачає чисельне визначення розмірів ризику (імовірностей виникнення втрат і їх величин).

Головною причиною ризику часто є *невизначеність*, пов'язана з відсутністю надійної інформації, необхідної для прийняття рішень, реалізація яких відбувається тільки з плином часу. Тому при розробці інноваційних проектів враховується імовірнісний характер очікуваного результату.

Узагальнюючим показником ризику виступає *фінансовий ризик* підприємця і інвесторів, який характеризує можливі втрати у разі невдалого, незалежно від причини завершення проекту, що фінансується. Ризик у сфері інтелектуального бізнесу збільшується з локалізацією інноваційного проекту. Якщо таких проектів багато і вони розосереджені по різних напрямках, то ризик мінімізується.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2006. – 431 с.
2. Березін О.В. Економіка підприємства : Навчальний посібник / О.В. Березін, Л.М.Березіна, Н.В. Бутенко Н.В. К.: Знання, 2015. 390 с.
3. Бутнік-Сіверський О.Б. Економіка інтелектуальної власності / О.Б. Бутнік-Сіверський. – К.: «ІВП», 2003. - 296 с.
4. Гордійчук А.С. Економіка інтелектуальної власності. Навчальний посібник / А. С. Гордійчук, О. А. Стахів. – Рівне: НУВГП, 2012. – 330 с.
5. Зубок М. І., Рубцов В.С., Яременко С. М., Гусаров В.Г., Чернов Ю. В. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навчальний посібник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ifsa.kiev.ua/files/ekonomsec.pdf>
6. Іванова В.В. Інтелектуальний бізнес: підручник. Суми: Університетська книга, 2017. 327 с.
7. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / П. Т. Бубенко, В. В. Величко, С. М. Глухарев; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 215 с.
8. Користін О.Є. Економічна безпека: навч. посіб. / О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко та ін.; за заг. ред. проф. О.М. Джужі. – К.: Правова єдність, 2010. – 368 с.
9. Корпоративне управління в Україні: інтелектуальний капітал, персонал, якість: Монографія / за ред. В.І. Щелкунова, Г.В. Жаворонкової. – К.: Наукова думка, 2010. – 615 с.
10. Лазарева С.Ф. Економіка та організація інформаційного бізнесу: Навчальний посібник / С.Ф. Лазарева. – К.: КНЕУ, 2002. – 667 с.
11. Ляшенко Г.П. Інтелектуальний бізнес: навчальний посібник. Ірпінь: УДФСУ, 2020. 166 с
12. Семикіна М.В. Інтелектуальний бізнес: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей денної та заочної форми навчання / М. В. Семикіна, О. М. Петіна; Кіровоград: КНТУ, 2015. – 141 с.
13. Тимохова Г.Б. Інтелектуальний бізнес: навч. посіб. для студентів ВНЗ. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 316 с.
14. Федулова Л.І. Інноваційна економіка / Л.І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – 480 с.
15. Ястремська О.М. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / О.М. Ястремська, Д.О. Ріпка. – Х.: ХНЕУ, 2010. – 279 с.
16. Законодавство України: Офіційний портал Верховної Ради України [сайт]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/news/zak>
17. Міністерство економіки України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>

18. Державне підприємство «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ)»: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.uipv.org/>

19. Державна організація «Українське агентство з авторських та суміжних прав»: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.uacrr.org/>